Valiokunnan mietintö HaVM 28/2017 vp─ HE 41/2017 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 41/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- perustuslakivaliokunta PeVL 36/2017 vp
- lakivaliokunta LaVL 16/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Ari-Pekka Koivisto, sisäministeriö, rajavartio-osasto
- lainsäädäntöneuvos Jaana Heikkinen, sisäministeriö, rajavartio-osasto
- lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm, sisäministeriö, poliisiosasto
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- vanhempi oikeusasiamiehen sihteeri Minna Ketola, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- budjettineuvos Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- poliisitarkastaja Teemu Saukoniemi, Poliisihallitus
- tulliylitarkastaja Juha Vilkko, Tulli
- käräjätuomari Jukka Jaakkola, Helsingin käräjäoikeus
- asianajaja Antti Riihelä, Suomen Asianajajaliitto
- professori Olli Mäenpää
- apulaisprofessori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- puolustusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- oikeuskanslerinvirasto

Valmis
5.1

- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Palkansaajajärjestö Pardia ry
- Rajaturvallisuusunioni ry
- Suomen tuomariliitto ry
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Liikenteen turvallisuusvirasto
- Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- Suomen Konepäällystöliitto ry
- Upseeriliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Lakiin siirrettäisiin nykyisin rajavartiolaissa olevat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat säännökset. Esityksen tavoitteena on selkeyttää Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevia säännöksiä. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksiin ei esitetä merkittäviä muutoksia.

Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin lisättäisiin merilain ja meriteiden sääntöjen sekä sisävesisääntöjen rikkominen. Lisäksi Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta valvoa tieliikennelain säännösten noudattamista laajennettaisiin rajanylityspaikoilla.

Lakiin lisättäisiin salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmät ja niiden käyttöedellytykset Rajavartiolaitoksessa. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö rikosten estämiseksi säilyisi Rajavartiolaitoksessa ennallaan.

Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakkokeinoihin lisättäisiin televalvonta myös törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen ja törkeän väärennyksen selvittämiseksi.

Rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia sovellettaisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan, jollei Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettavassa laissa toisin säädettäisi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia, pakkokeinolakia, esitutkintalakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia, Tullin rikostorjunnasta annettua lakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia, tietoyhteiskuntakaarta, aluevalvontalakia ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua lakia. Rajavartiolaista kumottaisiin rikostorjuntaa koskevat säännökset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Uudistuksen tarve

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (1. lakiehdotus; Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki). Lakiin on tarkoitus siirtää nykyisin rajavartiolaissa (578/2005) olevat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat säännökset. Voimassa oleviin Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin ei esitetä tehtäväksi merkittäviä muutoksia.

Vuoden 2005 syyskuun alusta voimaan tullut rajavartiolaki on ollut osa hallituksen esitykseen HE 6/2005 vp pohjautunutta Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta (HaVM 12/2005 vp). Rajavartiolaissa säädetään valtakunnanrajan ylittämisestä ja sen valvonnasta sekä Rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä. Laki sisältää myös säännökset Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa, Rajavartiolaitoksen tutkittavista rikoksista sekä rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksista erityisesti salaisen tiedonhankinnan keinoja koskeva sääntely perustuu rajavartiolaissa viittauksiin poliisilain (872/2011) säännöksiin. Lisäksi rikostorjunnan toimivaltuuksia koskevissa säännöksissä viitataan esitutkintalakiin (805/2011) ja pakkokeinolakiin (806/2011). Viittaustekniikkaan perustuvat toimivaltuussäännökset sisältyvät pääasiassa poliisia silmällä pitäen laadittuihin lakeihin. Rajavartiolaitosta koskevat poikkeukset sen sijaan on otettu rajavartiolakiin. Kokonaiskuvan samoin kuin täsmällisen sääntelyn sisällön hahmottaminen Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista on muodostunut viittaustekniikasta johtuen työlääksi. Lisäksi nykykäytännön mukaan perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvista viranomaisvaltuuksista on asianmukaista säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti kutakin viranomaista koskevassa omassa lainsäädännössä sekä välttää viittaustekniikkaa.

Valiokunta toteaa, että Tullin osalta laki rikostorjunnasta Tullissa (623/2015) on tullut voimaan 1 päivänä kesäkuuta vuonna 2015 (HaVM 53/2014 vp). Puolustusvoimien rikostorjuntaa sääntelee puolestaan laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014), joka on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 2014 (HaVM 5/2014 vp). Molemmat mainitut rikostorjuntaa sääntelevät lait on kirjoitettu nykyaikaiseen tapaan viittaussääntelyä välttäen.

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna erillisen lain säätämistä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Lakivaliokunnan (LaVL 16/2017 vp) tavoin hallintovaliokunta katsoo, että erillisen kokonaan uuden rikostorjuntalain säätäminen selkeyttää lainsäädännöllistä tilannetta, kun Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksista säädetään uudessa laissa nykyistä huomattavasti yksityiskohtaisemmin, täsmällisemmin ja kattavammin. Lisäksi hallintovaliokunta toteaa, että säädettävä uusi laki helpottaa kokonaiskuvan saamista rajavartioviranomaisen toimivaltuuksista, millä on merkitystä Rajavartiolaitoksen itsensä lisäksi muun muassa toiminnan valvonnan kannalta. Lain säätäminen on myös johdonmukaista suhteessa muiden rikostorjunta- ja esitutkintaviranomaisten vastaavaan sääntelyyn.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä, peruslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausuntoihin viitaten sekä muun saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin ja muutosehdotuksin.

Rikostorjunnassa noudatettavat periaatteet

Säädettävän lain rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa 1 §:stä ilmenee, että Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa sovelletaan kyseisen lain lisäksi muun muassa, mitä muualla laissa säädetään rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Valiokunta katsoo sääntelyn merkitsevän oikein sovellettuna, että rikostorjuntatehtäviä suoritettaessa ja toimivaltuuksia käytettäessä on noudatettava myös rajavartiolain 2 luvussa säädettyjä yleisiä periaatteita. Näihin kuuluvat muun muassa suhteellisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate sekä asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteet, vähimmän haitan periaate sekä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Perustuslakivaliokunnan (PeVL 10/2016 vp) ja hallintovaliokunnan (HaVM 5/2016 vp) aiemmista kannanotoista ilmenee, että tällaisia rikostorjunnassa noudatettavia yleisiä periaatteita on pidettävä välttämättöminä, koska rikostorjunnassa käytetään perusoikeuksiin puuttuvia toimivaltuuksia.

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa ja lakivaliokunnan lausunnossa on kiinnitetty huomiota ehdotetun sääntelyn väljyyteen. Hallintovaliokunta ehdottaakin yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin ilmenevällä tavalla 1. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin täsmentämistä tarkentamalla sääntelyä niin, ettei Rajavartiolaitoksen rikostutkinnassa velvoite noudattaa rajavartiolain 2 luvun yleisiä periaatteita jää epäselväksi.

Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset

Hallituksen esityksen mukaan Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluviin rikoksiin ehdotetaan kokonaisuuden kannalta pienehköjä tarkistuksia lisäämällä niihin merilain (674/1994) ja meriteiden sääntöjen sekä sisävesisääntöjen rikkominen. Lisäksi Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta valvoa tieliikennelain (267/1981) säännösten noudattamista ehdotetaan laajennettavaksi rajanylityspaikoilla.

Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluvista rikoksista ehdotetaan säädettäväksi 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä. Pykälään sisältyy 12-kohtainen luettelo niistä rikoksista, joita Rajavartiolaitoksen tehtävänä on estää, paljastaa ja selvittää. Luettelo vastaa mainitun 4 §:n perustelujen mukaan pääosin rajavartiolain 42 §:ää.

Metsästykseen liittyvät rikokset

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2017 vp) pitänyt sääntelyn täsmällisyyden kannalta epäjohdonmukaisena, ettei luettelossa Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluvista rikoksista ole mainittu rikoslain (39/1889) 48 a luvussa tarkoitettuja metsästysrikoksia eikä laittoman saaliin kätkemisrikoksia. Kuitenkin Rajavartiolaitoksella on ehdotuksen

mukaan oikeus televalvontaan kyseisten rikosten esitutkinnassa. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että vaikka rikoslain 48 a luvussa tarkoitettujen rikosten tutkimisen voitaisiin katsoa kuuluvan 1. lakiehdotuksen 4 §:n varsin yleisesti muotoillun 6 kohdan piiriin, olisi asianmukaista, että metsästysrikokset ja laittoman saaliin kätkemisrikokset mainittaisiin luettelossa erikseen.

Myös lakivaliokunta katsoo edellä kuvatun epäjohdonmukaisuuden vuoksi, että rikoslain 48 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu metsästysrikos, 1 a §:ssä tarkoitettu törkeä metsästysrikos sekä 4 §:ssä tarkoitettu laittoman saaliin kätkeminen ja 4 a §:ssä tarkoitettu törkeä laittoman saaliin kätkeminen tulisi nimenomaisesti lisätä itsenäisenä kohtanaan 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettuun Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien rikosten luetteloon.

Hallintovaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnoissa esitettyyn sekä ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa ilmenevällä sanamuodolla sääntelyn täsmentämistä sisällyttämällä 1. lakiehdotuksen 4 §:ään säännöksen rikoslain 48 a luvussa tarkoitetun metsästysrikoksen, törkeän metsästysrikoksen, laittoman saaliin kätkemisen ja törkeän laittoman saaliin kätkemisen kuulumisesta tutkittaviin rikoksiin.

Merilain 20 luvussa tarkoitetut rikokset sekä meriteiden sääntöjen ja sisävesisääntöjen rikkominen

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:n 7 kohdan mukaan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin sisältyvät merilain 20 luvussa tarkoitetut rikokset sekä alusten yhteen törmäämisen ehkäisemisestä merellä tai sisäisillä kulkuvesillä annettujen säännösten rikkominen.

Esityksen perustelujen mukaan meriteiden sääntöjen rikkominen voi tulla rangaistavaksi merilain nojalla esimerkiksi hyvän merimiestaidon laiminlyöntinä tai rikoslain 23 luvun 1 tai 2 §:n mukaisesti liikenneturvallisuuden vaarantamisena. Meriteiden säännöillä tarkoitetaan perustelujen mukaan yleissopimusta kansainvälisistä säännöistä yhteen törmäämisen ehkäisemiseksi merellä (SopS 30/1977) ja sisävesisäännöillä yhteen törmäämisen ehkäisemisestä sisäisillä kulkuvesillä annettua asetusta (252/1978).

Lakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotetulle laajennukselle on sinänsä hyväksyttävät perusteet, jotka liittyvät viranomaistoiminnan tehostamiseen ja rikostutkinnan tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen. Lakivaliokunta katsoo kuitenkin, että ehdotetun sääntelyn olisi perusteltua olla sekä tarkkarajaisempaa että täsmällisempää. Ehdotetussa 4 §:n 7 kohdan sanamuodossa ei nimenomaisesti viitata rikoslain 23 luvussa tarkoitettuihin rikoksiin. Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan alusten yhteen törmäämisen ehkäisemisestä merellä tai sisäisillä kulkuvesillä annettujen sääntöjen rikkomisella on kuitenkin tarkoitettu kattaa rikoslain 23 luvussa tarkoitettu vesiliikenteessä tehty liikenneturvallisuuden vaarantaminen (RL 23:1 ja 23:2). Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan 7 kohdan sanamuotoa on perusteltua tämän vuoksi täsmentää niin, että siinä viitataan suoraan niihin rikosoikeudellisiin säännöksiin, jotka on tarkoitus sisällyttää Rajavartiolaitoksen tutkittavina oleviin rikoksiin, eikä viitata esityksessä ehdotetulla tavalla sääntelyyn, joka määrittää rangaistavan käyttäytymisen aineellisen sisällön, mutta ei sisällä varsinaista rangaistussäännöstä. Hallintovaliokunta yhtyy lakivaliokunnan lausunnossa esitettyyn.

Hallintovaliokunta toteaa lisäksi saamansa selvityksen perusteella tarkoituksena olevan, että Rajavartiolaitos voi tutkia kaikkia merilain 20 luvun rikoksia. Pääpaino tulee olemaan saadun selvityksen perusteella merikelpoisuuteen ja hyvään merimiestaitoon liittyvissä laiminlyönneissä, mutta on mahdollista, että samassa yhteydessä havaitaan esimerkiksi päiväkirjan pitoon liittyviä laiminlyöntejä. Tästä syystä ei ole tarkoituksenmukaista rajata joitakin merilain 20 luvussa tarkoitettuja rikoksia Rajavartiolaitoksen toimivallan ulkopuolelle niin, että niitä voitaisiin tutkia vain poliisin pyynnöstä. Ehdotuksen tarkoituksena on nimenomaan viranomaistoiminnan tehostaminen ja rikostutkinnan tarkoituksenmukainen järjestäminen. Saadun tiedon mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi tukee asiantuntijaviranomaisena kauppamerenkulkuun liittyviä tutkintoja. Tämä seikkakin huomioon ottaen hallintovaliokunta arvioi Rajavartiolaitoksella olevan riittävät edellytykset merilain 20 luvussa tarkoitettujen rikosten tutkintaan.

Edellä lausutun lisäksi hallintovaliokunta katsoo lakivaliokunnan tavoin, että myös vesiliikennelaissa (463/1996) rangaistavaksi säädettyjen tekojen mainitseminen nimenomaisesti laissa on syytä sisällyttää 4 §:ään.

Edellä lausutun perusteella hallintovaliokunta katsoo, että 4 §:ssä tulee merilain 20 luvun lisäksi viitata vesiliikennelakiin sekä nimenomaisesti rikoslain 23 luvussa rangaistavaksi säädettyihin vesiliikenteessä tapahtuviin rikoksiin. Mainittu viittaus rikoslain 23 lukuun kattaa liikenneturvallisuuden vaarantamisen (RL 23:1), törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen (RL 23:2), vesiliikennejuopumuksen (RL 23:5), kulkuneuvon luovuttamisen juopuneelle (RL 23:8) ja kulkuneuvon kuljettamisen oikeudetta (RL 23:10). Myös vesiliikenteessä tapahtunut liikenteen häirintä (RL 23:11 a) on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltua sisällyttää 4 §:ään. Hallintovaliokunta ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmällisempää ja tarkkarajaisempaa sääntelyä 1. lakiehdotuksen 4 §:n 7 kohdassa, joka muuttuu valiokunnan yksityiskohtaisissa perusteluissa ehdottamalla tavalla 4 §:n 8 kohdaksi.

Rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkominen

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:n 9 kohdan mukaan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin kuuluu rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkominen. Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan rajavyöhykkeestä annettujen sääntöjen rikkomisella tarkoitetaan joko rikoslain 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettua valtionrajarikosta tai rajavartiolain 72 §:ssä tarkoitettua rajavyöhykerikkomusta.

Hallintovaliokunta toteaa, että 4 §:n 1 kohdassa on jo mainittu rikoslain 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettu valtionrajarikos. Lakiehdotuksen 4 §:n 10 kohdan onkin esityksen epätäsmällisen sanamuodon sijaan syytä kattaa vain rajavartiolain 72 §:ssä tarkoitettu rajavyöhykerikkomus (HE:ssä 4 §:n 9 kohta).

Muut kannanotot Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain osalta

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että voimassa olevaa rajavartiolain 42 §:ää vastaavat ehdotetun 1. lakiehdotuksen 4 §:n 6, 8 ja 9 kohdat on hallituksen esityksessä epätäsmällisesti muotoiltu ja että niiden täsmentäminen olisi sääntelyn tarkkarajaisuus ja täsmällisyys huomioon ottaen perusteltua.

Rajavartiolaitoksen valvottavien säädetyn säännöksen noudattamatta jättäminen on lakiehdotuksen 4 §:n 6 kohdassa kieltämättä väljä säännös, joka ilmaisee lähinnä sen informaation, että myös muussa lainsäädännössä on säädetty Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi rikoksia. Kun perusteluissakaan ei selostettu kyseeseen tulevaa lainsäädäntöä, jää säännös informaatioarvoltaankin vajaaksi.

Esityksen valmistelutapaa on valiokunnalle selitetty sillä, että Rajavartiolaitoksen valvottavia lakeja on useita kymmeniä eikä niiden luettelemista esityksen 4 §:n 6 kohdassa ole sen vuoksi pidetty tarkoituksenmukaisena (säädettävän lain 4 §:n 7 kohta). Pykälän 8 kohtaan liittyviä rikoksia ei ole myöskään nähty lainvalmistelussa tarkoituksenmukaiseksi luetella, koska rajavartioviranomaisiin voi heidän tehtäviinsä liittyen kohdistua useita erilaisia rikoksia (säädettävän lain 4 §:n 9 kohta). Suurimmassa osassa esityksen 8 kohdan rikoksista on kysymys Rajavartiolaitoksen omaisuuteen kohdistuvista teoista, kuten vahingonteoista, varkauksista, hallinnan loukkauksista ja luvattomasta käytöstä. Rajamerkkeihin voi kohdistua esimerkiksi vahingonteko tai maastomerkin väärennys (RL 33:5).

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain hallituksen esitykseen sisältyvän 4 §:n 9 kohdan osalta hallintovaliokunta on jo edellä todennut tarpeelliseksi täsmentää sääntelyä säädettävän 4 §:n 10 kohdassa.

Hallintovaliokunta tähdentää 1. lakiehdotuksen 4 §:n osalta lisäksi yleisesti, että tulevien uudistusten yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota 4 §:ssä tarkoitetun sääntelyn täsmällisyyteen sekä viittaustekniikan yhdenmukaisuuteen siitäkin huolimatta, että Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluu lukuisa määrä erilaisia rikoksia. Myös perusteluissa tulee kuvata säännöksiä olennaisesti tarkemmin. Tässä yhteydessä hallintovaliokunta ei puutu lakiehdotuksen 4 §:ään etenkin aikataulusyistä edellä ja yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttua enemmän.

Tieliikennelain noudattamisen valvonta rajanylityspaikoilla

Rajavartiolain 20 §:n 1 momentissa ehdotetaan Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia laajennettavaksi siten, että tieliikennelain valvominen rajanylityspaikalla kuuluu Rajavartiolaitoksen tehtäviin (2. lakiehdotus). Nykyinen 20 §:n 1 momentti koskee kuljettajien ajokuntoisuuden ja ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvomista rajanylityspaikalla. Valiokunta pitää ehdotusta tarpeellisena viranomaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta, kun Rajavartiolaitos työskentelee nimenomaan rajanylityspaikoilla. Tarkoitus on, että Rajavartiolaitos valvoo etenkin liikennesääntöjen ja liikenteen ohjauslaitteiden noudattamista.

Salaiset tiedonhankintakeinot

Rajavartiolaitoksen käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot rikosten estämiseksi säilyvät Rajavartiolaitoksen uuden rikostorjuntalain 3 luvussa asiallisesti ennallaan. Nykyinen sääntely rakentuu rajavartiolain 43 a §:ään sisältyviin viittauksiin poliisin ja poliisimiehen toimivaltuuksiin. Viittaustekniikan sijasta nykyiset Rajavartiolaitoksen salaisen tiedonhankinnan säännökset ehdotetaan korvattaviksi nimenomaisin täsmällisin ja kattavin säännöksin, jotka vastaavat pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun sääntelyä.

Salaisen tiedonhankintakeinon yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja. Suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saadaan kuitenkin käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Salaisten tiedonhankintakeinojen erityisistä edellytyksistä säädetään kutakin tiedonhankintakeinoa koskevassa aineellisessa säännöksessä.

Rajavartiolaitos ei nykyisin käytä poliisilain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja vaaran torjumiseen. Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa huomioon ottaen hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että Rajavartiolaitokselle säädetään uudessa lainsäädännössä oikeus tarpeelliseen tietoon yksittäisen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi (rynnäkkötarkkailu).

Rynnäkkötarkkailu — tekninen kuuntelu toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi

Rikostorjuntalain 25 §:n 5 momentin, 27 §:n 5 momentin ja 29 §:n 4 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus tekniseen kuunteluun, tekniseen katseluun ja tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtävän turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi (rynnäkkötarkkailu). Näillä edellytyksillä kyseiset tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä niiden kohteena olevasta tilasta tai muusta paikasta riippumatta, myös esimerkiksi vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvana.

Vastaava toimenpiteiden turvallista suorittamista koskeva sääntely on poliisilain 5 luvun 17 §:n 5 momentissa, 19 §:n 5 momentissa ja 21 §:n 4 momentissa sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 13 §:n 5 momentissa, 15 §:n 5 momentissa ja 17 §:n 4 momentissa.

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan ehdotuksen (1. lakiehdotuksen 25 §:n 1 momentti) mukaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka tiettyihin rikoksiin perustellusti syyllistyväksi oletetun toiminnan selvittämiseksi.

Perustuslakivaliokunta on käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa arvioinut ehdotettua 25 §:n 5 momentin rynnäkkötarkkailua koskevaa säännöstä perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvatun kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan kannalta. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotetun rynnäkkötarkkailun sisältämän rajoituksen luottamuksellisen viestin suojaan voidaan arvioida kuuluvan perustuslain 10 §:n 3 momentissa rajoitusperusteena mainitun turvallisuustarkastuksen piiriin. Lausunnossa todetaan, että paitsi rynnäkkötarkkailun tarkoitus myös sääntelyn rajattu soveltamisala ja soveltamistilanteiden konkreettisuus osoittavat samankaltaisuutta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyihin rajoituksiin luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan turvallisuustarkastuksessa. Edelleen lausunnossa todetaan, että sääntelyn tarkoitus huomioon ottaen rynnäkkötarkkailussa kyse ei myöskään ole pitkään jatkuvasta, vaan enemmänkin lyhytaikaisesta ja

kertaluonteisesta rajoituksesta. Lausunnon mukaan tällaisen rajauksen on syytä näkyä myös säännöksen kirjoitusasussa.

Salaiset pakkokeinot

Rajavartiolaitoksen käytössä olevat salaiset pakkokeinot rikoksen selvittämiseksi säilyvät uudistuksessa ennallaan lukuun ottamatta televalvontaa. Nykyään Rajavartiolaitos voi käyttää televalvontaa selvittäessään törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa, törkeää metsästysrikosta taikka törkeää laittoman saaliin kätkemistä (rajavartiolain 43 a §). Salaisten pakkokeinojen käyttämistä koskevan ehdotetun Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 57 §:n mukaan laitoksen käytössä olevien salaisten pakkokeinojen alaa laajennetaan siten, että televalvontaa voidaan käyttää selvitettäessä rajatarkastuksen yhteydessä myös rikoslain 32 luvun 2 §:n mukaista törkeää kätkemisrikosta ja 32 luvun 3 §:n mukaista ammattimaista kätkemisrikosta. Lisäksi Rajavartiolaitos voi mainitun pykälän nojalla käyttää televalvontaa myös selvittäessään sen tarkastettavaan asiakirjaan kohdistuvaa 33 luvun 2 §:n mukaista törkeää väärennystä.

Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan televalvontaa voidaan lähtökohtaisesti käyttää sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Törkeästä väärennyksestä ja törkeästä kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on neljä vuotta vankeutta ja ammattimaisesta kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Nyt kysymyksessä olevat rikokset vastaavat näin ollen niitä rikoksia, joiden tutkintaan televalvontaa on tarkoitus käyttää. Näin vakavien rikosten kohdalla myös korostuu rikosten selvittämisintressi. Hallituksen esityksen perusteluista on pääteltävissä, että Rajavartiolaitoksen tutkittavissa tapauksissa näille rikoksille ominaisten tekotapojen perusteella televalvonta on yleisesti ottaen ratkaiseva ja joissakin tapauksissa jopa ainoa keino selvittää rikosta, ja siinäkin mielessä ehdotettu muutos on perusteltu.

Hallintovaliokunta korostaa, että törkeä kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos ja Rajavartiolaitoksen tarkastettaviin asiakirjoihin liittyvä törkeä väärennys ovat vakavia rikoksia, joilla on saadun selvityksen mukaan yleensä yhteys joko ammattimaiseen omaisuusrikollisuuteen tai laittoman maahantulon järjestämiseen ja mahdollisesti ihmiskauppaan. Mainittuja rikoksia tehdään myös organisoidusti ja laajamittaisesti, jolloin niiden takana ovat usein kansainväliset rikollisryhmät. Televalvonnalla on valiokunnalle esitetyn tiedon mukaan yleensä olennainen merkitys näiden rikosten selvittämisessä.

Valiokunta toteaa, ettei Rajavartiolaitoksella ole eikä sille ehdoteta peitetoiminnan ja valeoston toimivaltuuksia.

Tietolähdetoiminta

Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminta

Hallituksen esityksessä todetaan, ettei Rajavartiolaitokselle ehdoteta oikeutta tietolähteen ohjattuun käyttöön. Esityksessä ei myöskään nimenomaisesti mainita Rajavartiolaitoksen tarvetta niin

sanottuun perusmuotoiseen tietolähdetoimintaan. Myöskään lakiehdotukset eivät sisällä tietolähdetoimintaa koskevia säännöksiä.

Hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyssä on kuitenkin sekä lakivaliokunnassa että hallintovaliokunnassa tuotu esiin, että Rajavartiolaitoksella on tarve perustasoiseen tietolähdetoimintaan ja että asiaa koskevat säännökset ovat jääneet pois esityksestä sekä että Rajavartiolaitoksella on voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeus perustasoiseen tietolähdetoimintaan.

Hallintovaliokunnalle ja lakivaliokunnalle on esitetty, että perustasoisen tietolähdetoiminnan tehtävä ja toimivaltuus ovat Rajavartiolaitokselle tarpeellisia, sillä tietolähteet voivat olla ratkaisevassa roolissa vaativien rikoskokonaisuuksien estämisessä ja selvittämisessä. Viimeaikaiset isot jutut muun muassa laittoman maahantulon järjestämiseen liittyen ovat hallintovaliokunnan saaman tiedon mukaan lähteneet selviämään tietolähteiden tiedoilla.

Sisäministeriöstä on toimitettu lisäselvitystä tietolähdetoimintaa koskevasta voimassa olevasta sääntelystä sekä tietolähdetoiminnan merkityksestä ja tarpeellisuudesta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa siinä tarkoituksessa, että eduskunnassa otettaisiin hallituksen esityksestä puuttuvat perustasoista tietolähdetoimintaa koskevat säännökset säädettävään lainsäädäntöön. Hallintovaliokunta on kuullut sisäministeriön toimittamasta aineistosta myös asiantuntijoita.

Sisäministeriön lisäselvitys tietolähdetoimintaa koskevan sääntelyn nykytilasta ja käytännöstä sekä sääntelyn tarpeesta vastaisuudessa

Vuoden 1995 poliisilain (493/1995) 28 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan tietojen hankintaa käyttämällä tietolähteenä poliisihallinnon ulkopuolista henkilöä. Tietolähdetoiminnasta on säädetty sittemmin tarkemmin mainitun vuoden 1995 poliisilain 36 a §:ssä (525/2005). Säännöksen mukaan poliisi voi käyttää poliisihallinnon ulkopuolista henkilöä tietolähteenä poliisilain mukaisissa tehtävissä. Pykälän 2 momentti koskee tietolähdettä koskevien tietojen rekisteröimistä. Tietolähde voidaan tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) mukaiseen henkilörekisteriin. Pykälän 3 momentissa säädetään tietolähteelle maksettavasta palkkiosta.

Uuden poliisilain (872/2011) salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan 5 luvun 40 §:n 1 momentissa on voimassa oleva tietolähdetoimintaa koskeva perussäännös. Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä (tietolähde). Esitutkintaviranomaisten välistä yhteistyötä ei lueta tietolähdetoiminnan piiriin.

Pykälän 2 momentissa säädetään uutena tiedonhankintakeinona tietolähteen ohjatusta käytöstä, jolla tarkoitetaan sitä, että poliisi saa pyytää tähän tarkoitukseen hyväksyttyä, henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivaa, rekisteröityä ja tiedonhankintaan suostunutta tietolähdettä hankkimaan pykälän 1 momentissa tarkoitettuja tietoja. Lain 5 luvun 41 §:ssä säädetään tietolähdettä koskevien tietojen käsittelystä ja palkkion maksusta. Tietolähdettä koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (761/2003).

Voimassa olevan uuden poliisilain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 224/2010 vp) perusteluissa lähdetään siitä, että uusista salaisen tiedonhankinnan keinoista tietolähteen ohjattu käyttö jäisi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisten toimivaltuuksien ulkopuolelle. Perustelujen mukaan tältäkin osin kuitenkin tarvitaan jatkoselvittelyä. Kysymys on viime kädessä siitä, minkälaista selvitystä eri keinojen käyttötarpeista on esitettävissä. Tullin oikeudesta tietolähteen ohjattuun käyttöön on sittemmin säädetty rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (41 §).

Rajavartiolakia on muutettu samanaikaisesti uuden poliisilain säätämisen kanssa (HE 224/2010 vp). Rajavartiolain tuolloisen 41 §:n (nykyinen 43 a §:n 1 momentti) mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on muun muassa tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla säädetään. Sisäministeriön lisäselvityksen mukaan rajavartiolain viittaussäännöksen perusteella Rajavartiolaitoksella on tällä hetkellä käytössään perustasoisen tietolähdetoiminnan toimivaltuus. Tietolähteen ohjattu käyttö on nimenomaisesti suljettu pois Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista.

Sisäministeriön lisäselvityksen mukaan perustasoisen tietolähdetoiminnan tehtävä ja toimivaltuus ovat Rajavartiolaitokselle tarpeellisia, sillä tietolähteet voivat olla ratkaisevassa roolissa vaativien rikoskokonaisuuksien estämisessä ja selvittämisessä.

Ministeriön selvityksessä esitetään, että rajavartiomiehet ovat yleensä ensimmäisiä viranomaisia, jotka ulkomaalaiset kohtaavat. Rajatarkastustehtävissä ja myös rikostorjunnassa kohdataan myös perusteellisemmin tuhansia ulkomaalaisia ihmisiä. Ensimmäisen viranomaiskosketuksen myötä voi syntyä ensin satunnaisen tiedottajan suhde, joka myöhemmin kehittyy perustasoiseksi tietolähdetoiminnaksi.

Perusmuotoisen tietolähdetoiminnan toimivaltuus on merkityksellinen myös tietolähteen kannalta. Tietolähteellä on oma-aloitteinen halu kertoa tietämistään rikolliseen toimintaan liittyvistä asioista. Tietolähdetoiminta on luottamuksellista. Tietolähteen henkilöllisyyden suojaaminen turvaa tietolähdettä ja hänen läheisiään mahdollisilta kostotoimenpiteiltä sekä edesauttaa Rajavartiolaitoksen tiedonsaantimahdollisuuksia. Henkilöt, joilla on rikoksen estämisen tai selvittämisen kannalta tärkeitä ja oleellisia tietoja, suostuvat usein kertomaan tietonsa vain sillä edellytyksellä, että kertojan osuus rikoksen estämisessä tai selvittämisessä pidetään salassa.

Rajavartiolaitoksessa perusmuotoista tietolähdetoimintaa harjoittavat vain poliisin järjestämän asianmukaisen koulutuksen saaneet rajavartiomiehet. Perusmuotoisesta tietolähdetoiminnan järjestämisestä on tarkoitus antaa Rajavartiolaitoksen sisäinen määräys. Rajavartiolaitoksen esikunta valvoo osaltaan salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käyttöä sekä raja- ja merivartiostojen sisäisen valvonnan järjestämistä ja toteutumista.

Tietolähdetoiminta voi olla riski tietolähdetoiminnassa mukana olevien rajavartiomiesten ja tietolähteiden oikeusturvalle. Tietolähdetoimintaa tekevien rajavartiomiesten koulutukseen on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota, niin että erityisesti rajan perusmuotoisen tietolähdetoiminnan ja tietolähteen ohjatun käytön välillä tulee olla selkeä. Perusmuotoisen tietolähdetoiminnan ris-

kien tietolähteen hengelle tai terveydelle voidaan arvioida olevan vähäisemmät kuin mitä tietolähteen ohjatussa käytössä voi olla. Silti on syytä kiinnittää erityistä huomiota tietolähteenä toimivan henkilön turvallisuuteen.

Tietolähteen suojaamiseksi sisältyy 3. lakiehdotukseen 17 b § (laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta), jossa säädetään Rajavartiolaitokselle tietoja antaneen henkilön suojaamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus olla ilmaisematta hänelle tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa. Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva voi häntä esimerkiksi tuomioistuimessa tai esitutkinnan yhteydessä kuultaessa tai toisen viranomaisen tai yksityisen tahon tiedustellessa olla ilmaisematta edellä mainittua henkilöllisyyttä tai kyseisiä tietoja. Momentti kattaa tietolähdetoiminnassa toimivien lisäksi satunnaisesti luottamuksellisesti tietoja antavat.

Tietolähdettä koskevat tiedot talletetaan Rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin. Vaikka rekisteröintiä ei tarvitakaan palkkion maksamista varten, on rekisteröinti tarpeen tietolähdetoiminnan valvontaa ja tietolähteiden luotettavuusarviointeja varten. Pääsääntö on tietolähteen rekisteröiminen, ja rekisteröimättä jättäminen voi tulla kysymykseen vain aivan poikkeuksellisesti.

Sisäministeriön lisäselvitys tietolähdetiedon sääntelystä ja sisällöstä uudistuksen kannalta

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuutta tulee arvioida paitsi yksittäisiin perusoikeussäännöksiin mahdollisesti sisältyvien lakivarausten kannalta myös perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta (PeVM 25/1994 vp).

Perustuslain 10 §:n nojalla on jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä (PeVL 53/2005 vp, PeVL 13/2005 vp, PeVL 11/2005 vp). Yksityiselämän piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yksityiselämän suojan takaamiseksi valtiolta edellytetään, että se itse pidättäytyy loukkaamasta yksilön yksityiselämää. Käsite "yksityiselämä" voidaan ymmärtää henkilön yksityistä piiriä koskevaksi yleiskäsitteeksi. Yksityiselämää suojataan perinteisesti rikosoikeuden keinoin (HE 309/1998 vp).

Tietolähdetoiminta on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta. Tietolähteen itsensä kannalta merkityksellistä on perustuslain 7 §:ssä turvattu oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Poliisilain muutos 525/2005 on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 11/2005 vp), mutta perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan käsitellyt tietolähdetoimintaa. Uusi poliisilaki on myös säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp). Perustuslakivaliokunta ei tässäkään lausunnossa käsitellyt tietolähdetoimintaa tai tietolähteen ohjattua käyttöä.

Tarkoitus on, että Rajavartiolaitoksella on myös vastaisuudessa oikeus niin sanottuun perusmuotoiseen tietolähdetoimintaan. Tietolähdetiedon käyttö olisi rajattu Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteisiin eli Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien rikosten estämiseen ja selvittämiseen.

Tietolähteen ohjatun käytön ei sen sijaan ole tarkoitus olla Rajavartiolaitoksen käytettävissä, eli rajavartiomies ei saa myöskään tulevaisuudessa pyytää tietoja hankittavaksi tai muutoin ohjata tiedonhankintaa. Tiedoista ei myöskään makseta palkkiota, mikä vähentää riskiä tietolähteen epäsuoraan ohjaamiseen palkitsemalla halutun tiedon antaminen.

Sisäministeriön lisäselvityksessä esitetään, ettei tietolähdetiedon käyttöön aseteta esimerkiksi rikollisen teon rangaistusasteeseen liittyviä rajoitteita. Käytännössä tietolähdetiedon merkitys on suurin vakavissa rikoksissa, jotka ovat laajamittaista ja organisoitunutta toimintaa. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa tällaisia rikoksia ovat erityisesti törkeä laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen mahdollisesti liittyvä ihmiskauppa, törkeä tai ammattimainen kätkemisrikos sekä myös törkeä metsästysrikos.

Törkeiden rikosten estämistä ja selvittämistä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena puuttua perusoikeutena turvattuun yksityiselämän suojaan. Suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta tietolähdetoiminnan taustalla on erityisen painava yhteiskunnallinen intressi, joka liittyy myös tavoitteeseen turvata toisten ihmisten perusoikeuksia. Yksityiselämän suojan rajoitus olisi melko vähäinen verrattuna rajoituksen perusteena olevan yhteiskunnallisen intressin tärkeyteen.

Painavan yhteiskunnallisen tarpeen lisäksi perusoikeuden rajoituksen tulee olla välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Ammattimaisia piirteitä omaavan ja organisoidun rikollisuuden, kuten törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja siihen mahdollisesti liittyvän ihmiskaupan estämisessä ja selvittämisessä tietolähdetiedolla voi olla ratkaiseva merkitys asian jäljille pääsemisessä.

Sisäministeriön lisäselvitys tietolähdettä koskevan tiedon rekisteröimisestä

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (esim. PeVL 71/2014 vp ja siinä mainitut lausunnot).

Tietolähdettä koskevat tiedot esitetään lisäselvityksessä talletettaviksi Rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisteriin, josta säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:ssä. Pykälän 2 momentissa säädetään henkilöllisyyttä koskevien tietojen tietosisällöstä. Lisäksi laissa säädetään tietolähdetietojen poistamisesta ja tarkastusoikeuden rajoittamisesta. Tietolähteen antamat tiedot yksittäisestä rikoksesta ja siihen mahdollisesti syylliseksi epäillyistä henkilöistä talletetaan rikoksista epäiltyjen Rajavartiolaitoksen rekisteriin. Lisäselvityksessä katsotaan tietolähdetietojen rekisteröinnin täyttävän riittävän täsmällisyyden vaatimukset.

Lakivaliokunnan lausunto

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan perustasoisen tietolähdetoiminnan toimivaltuus on Rajavartiolaitokselle tarpeellinen, sillä tietolähteet voivat olla ratkaisevassa roolissa vaativien rikoskokonaisuuksien estämisessä ja selvittämisessä. Esimerkiksi laajat rikoskokonaisuudet koskien laittoman maahantulon järjestämistä ovat lähteneet selviämään tietolähteiden avulla. Edellä selostetun valossa ja saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että Rajavartiolaitoksen perusmuotoiselle tietolähdetoiminnalle on olemassa käytännön tarve. Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan perusmuotoista tietolähdetoimintaa koskevan toimivaltuuden sisällyttäminen nyt käsiteltävään esitykseen on perusteltua myös sen vuoksi, ettei asian käsittelyssä ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden vuoksi Rajavartiolaitoksella ei tulisi jatkossa olla toimivaltaa perusmuotoiseen tietolähdetoimintaan, joka sillä jo nykyisin on.

Lakivaliokunta pitää kuitenkin valitettavana, että tällaisen sääntelyn tarve tuodaan esiin vasta esityksen eduskuntakäsittelyssä. Perustellumpaa olisi ollut todeta sääntelyn tarve hallituksen esityksen perusteluissa ja asianmukaiseen valmistelutyöhön nojautuen.

Lakivaliokunta esittää, että hallintovaliokunta sisällyttää mietintöönsä säännökset perusmuotoisesta tietolähdetoiminnasta. On tärkeää, että tietolähdetoiminnasta on riittävä laintasoinen sääntely. Sääntelyn tulisi vastata lainsäädäntöteknisesti poliisilaissa ja pakkokeinolaissa olevaa vastaavaa sääntelyä (Tullin rikostorjunnan osalta LaVL 18/2014 vp). Sääntely olisi myös muotoiltava niin, että se koskee vain Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan liittyviä tehtäviä ja rajataan vain rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Sääntelyssä on kiinnitettävä huomiota myös tietolähteiden rekisteröintiä koskevaan sääntelyyn sekä siihen, miten henkilörekisteriin sisällytettäviä tietoja käsitellään.

Hallintovaliokunnan saamat tietolähdetoimintaa koskevat asiantuntijalausunnot

Hallintovaliokunta toteaa, että valiokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa on laajalti tuettu perusmuotoisen tietolähdetoiminnan säätämistä kuulumaan Rajavartiolaitoksen salaisiin tiedonhankintakeinoihin.

Hallintovaliokunnan johtopäätökset

Hallintovaliokunta suhtautuu sisäministeriön lisäselvityksen, lakivaliokunnan lausunnon ja hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen perusteella myönteisesti siihen, että Rajavartiolaitokselle säädetään toimivaltuus käyttää perusmuotoista tietolähdetoimintaa myös vastaisuudessa salaisena tiedonhankintakeinona. Hallintovaliokunta yhtyy lakivaliokunnan kantaan siitä, että sääntelyn tulisi vastata mahdollisimman hyvin lainsäädäntöteknisesti poliisilaissa ja pakkokeinolaissa olevaa vastaavaa sääntelyä. Sääntely olisi myös muotoiltava niin, että se koskee vain Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan liittyviä tehtäviä ja rajataan vain rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Hallintovaliokunta toteaa, että Rajavartiolaitoksen perusmuotoisesta tietolähdetoiminnasta säätäminen merkitsee lukuisia muutoksia käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen säännöksiin ja johtolauseisiin. Säännösten sisällön osalta valiokunta viittaa yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Saadun selvityksen mukaan tietolähdetoiminnasta on tarkoitus antaa tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n 4 momentin nojalla ja puitteissa (HE:n 61 §:n 4 momentti).

Ylimääräinen tieto

Hallituksen esityksessä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 47 § sisältää säännökset ylimääräisen tiedon käytöstä. Esityksessä ehdotetun sanamuodon mukaan Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa rikoksen selvittämisessä 1 momentin mukaan, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin kuuluvaa salaista tiedonhankintakeinoa. Perustelujen mukaan säännös ei rajoita ylimääräisen tiedon luovuttamista, jos toinen esitutkintaviranomainen tarvitsee tietoa rikoksen selvittämisessä ja sillä olisi oman lainsäädännön mukaisesti oikeus käyttää vastaavalla tavoin saatua ylimääräistä tietoa. Valiokunnan käsityksen mukaan perustelujen muotoilu mahdollistaa säännöksen väljähkön sanamuodon perusteella esimerkiksi sen, että Rajavartiolaitos voi luovuttaa sellaisen ylimääräisen tiedon, jonka hyödyntämiseen sillä itsellään ei ole oikeutta, poliisille tilanteessa, jossa poliisi voisi hyödyntää itse saamaansa ylimääräistä tietoa.

Lakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös 47 §:n 1 momentin sanamuotoon toteamalla, että pykälä poikkeaa sanamuodoltaan ja soveltamisalaltaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain vastaavasta säännöksestä (lain 3 luvun 53 §), joka koskee ylimääräisen tiedon käyttämistä tullirikoksen selvittämisessä. Ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva 47 §:n soveltamisala kattaa sanamuotonsa mukaan kaikki rikokset, jotka täyttävät säännöksessä mainitut muut ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevat edellytykset. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset kuitenkin määritellään 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä. Ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevan säännöksen soveltamisala ei lakivaliokunnan lausunnon mukaan vastaa Rajavartiolaitoksen rikostutkintatoimivaltaa eikä näin ole soveltamisalaltaan vastaava kuin rikostorjunnasta Tullissa annetun lain vastaava säännös.

Lakivaliokunta esittää 1. lakiehdotuksen 47 §:n 1, 2, 4 ja 6 momentin täsmentämistä siten, että ne koskevat vain Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluvia rikoksia (mietinnössä 48 §). Lisäksi pykälän 4 momenttia on valiokunnan näkemyksen mukaan syytä täsmentää niin, että se koskee Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamisen sijasta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamista.

Hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä lakivaliokunnan lausunnosta ilmenevin tavoin. Lakivaliokunta katsoo lisäksi, että toiselle viranomaiselle tapahtuvan ylimääräisen tiedon siirtämisen säädöstarpeita on jatkossa tarpeen selvittää. Hallintovaliokunta yhtyy myös tältä osin lakivaliokunnan lausunnossa esitettyyn. Hallintovaliokunta ei tässä yhteydessä tee kyseisiä ehdotuksia, vaan ne jäävät erikseen selvitettäviksi ja arvioitaviksi.

Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksen antamisen aikaan eduskunnassa on ollut käsiteltävänä hallituksen esitys sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 107/2016 vp). Hallintovaliokunta on antanut asiassa mietintönsä

HaVM 9/2017 vp. Sanottuun hallituksen esitykseen sisältynyt laki rajavartiolain muuttamisesta (425/2017) on tullut voimaan 1.7.2017. Säädetyn lain ja nyt esillä olevan esityksen yhteen sovittamisen osalta hallintovaliokunta viittaa yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun.

Perustuslakivaliokunnan lausunto — Perustuslain 10 §:n 3 momentin mahdollinen muutostarve

Perustuslakivaliokunnan mukaan on pidettävä huolta siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista (PeVM 5/2005 vp). Perustuslakivaliokunta pitää hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa tältä kannalta epätyydyttävänä tilannetta, jossa perustuslain 10 §:n soveltamiskäytäntö on osin erkaantunut säännöksen kieliasusta. Perustuslakivaliokunta kehottaa lausunnossaan PeVL 36/2017 vp valtioneuvostoa harkitsemaan, millaisiin toimenpiteisiin sanotun seikan johdosta olisi ryhdyttävä.

Muut kannanotot

Hallintovaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, ettei uudistus aiheuta lisäkustannuksia ja että sen toimeenpano voidaan toteuttaa valtion talousarvion ja valtiontalouden kehysten puitteissa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (1. lakiehdotus)

3 §. Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa. Lakiehdotuksen 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa noudattaen, mitä säädettävässä laissa Rikostorjunnasta rajavartiolaitoksessa tai muualla laissa säädetään. Yleisperusteluihin viitaten hallintovaliokunta katsoo, ettei 1. lakiehdotuksen 3 §:stä ilmene riittävän selkeästi, että Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa on noudatettava myös rajavartiolain 2 luvussa ilmaistuja yleisiä periaatteita. Näitä periaatteita ovat muun muassa suhteellisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate sekä asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteet, vähimmän haitan periaate sekä perusoikeuksien ja sovinnollisuuden periaatteet. Koska kyseisten tärkeiden periaatteiden velvoittavuus ei saa jäädä epäselväksi eikä pelkästään varsin yleisluonteisen viittaussäännöksen varaan, hallintovaliokunta ehdottaa lakivaliokunnan esittämään sanamuotoon yhtyen 1. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin täsmentämistä seuraavasti:

> Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun *viranomaisen* kanssa noudattaen mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. *Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa noudatettavista yleisistä periaatteista, erityisesti perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suhteellisuusperiaatteesta ja vähimmän haitan periaatteesta, säädetään rajavartiolain 2 luvussa.*

4 §. Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluvat rikokset. Pykälässä luetellaan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset. Hallituksen esityksen mukaan pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevaa rajavartiolain 41 §:ää.

Lakiehdotuksen 4 §:n luettelo sisältää 12 kohtaa. Pykälän kohta 6 on yleisluonteinen, ja sen mukaan Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin sisältyy Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädettyjen säännösten noudattamatta jättäminen. Valiokunta ei pidä tällaista yleistä viittaussääntelyä muuhun lainsäädäntöön ongelmattomana, kun perusteluissakaan ei ole selostettu tarkemmin lainkohdan kattamia rikoksia. Valiokunnalle on esitetty selvityksenä, että muualla lainsäädännössä on kymmeniä Rajavartiolaitoksen valvottaviksi kuuluvia lakeja. Kun valiokunnalla ei ole aikataulusyistäkään mahdollisuutta selvittää asiaa tarkemmin, valiokunta tyytyy kiinnittämään asiaan huomiota vastaisessa lainvalmistelussa. Joka tapauksessa esitykseen perustuvalla muotoilulla on tietty informaatioarvo siitä, että myös muualla lainsäädännössä on Rajavartiolaitoksen tutkittavia rikoksia. Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty perustellusti huomiota myös 4 §:n 8 ja 9 kohtiin (mietinnön 9 ja 10 kohdat).

Hallintovaliokunta ehdottaa 4 §:ään lisättäväksi uuden 6 kohdan, jolloin hallituksen esityksen 6—12 kohta siirtyvät jäljempänä ehdotetuin muutoksin pykälän 7—13 kohdiksi. Uudessa 6 kohdassa valiokunta ehdottaa Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin lisättäväksi rikoslain 48 a luvussa tarkoitetun metsästysrikoksen (1 §), törkeän metsästysrikoksen (2 §), laittoman saaliin kätkemisen (4 §) ja törkeän laittoman saaliin kätkemisen (4 a §). Perustuslakivaliokunta huomauttaa omalta osaltaan, että hallituksen esityksessä kyseiset rikokset eivät epäjohdonmukaisesti sisälly Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin, vaikka esityksen mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus televalvontaan kyseisten rikosten esitutkinnassa.

Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa lisäksi, että 4 §:n 8 kohdassa säädetään Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin kuuluviksi merilain 20 luvun säännösten rikkominen, vesiliikennelaissa rangaistavaksi säädetyt teot sekä nimenomaisesti eriteltyinä rikoslain 23 luvussa rangaistavaksi säädetyt vesiliikenteessä tapahtuvat rikokset. Mainittu sääntelytapa kattaa rikoslain 23 luvun liikenneturvallisuuden vaarantamisen (RL 23:1), törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen (RL 23:2), vesiliikennejuopumuksen (RL 23:5), kulkuneuvon luovuttamisen juopuneelle (RL 23:8) ja kulkuneuvon kuljettamisen oikeudetta (RL 23:10). Myös vesiliikenteessä tapahtunut liikenteen häirintä (RL 23:11 a) on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltua sisällyttää 8 kohtaan (HE:n 7 kohta).

Hallintovaliokunta ehdottaa, että 4 §:n 10 kohdassa ilmaistaan hallituksen esityksen epätäsmällisen sanamuodon sijasta Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin kuuluvaksi rajavartiolain 72 §:ssä tarkoitettu rajavyöhykerikkomus (HE:n 4 §:n 9 kohta).

Hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 4 § kuuluu seuraavasti:

4 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on estää, paljastaa ja selvittää seuraavia rikoksia:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettu valtionrajarikos;

2) rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettu laittoman maahantulon järjestäminen;

3) laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettu ihmiskauppa sekä laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä muu rikoslain 25 luvussa tarkoitettu vapauteen kohdistuva rikos;

4) Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskeva rikoslain 33 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettu väärennysrikos;

5) rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettu alueloukkaus ja muu Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen;

6) *rikoslain 48 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu metsästysrikos, 1 a §:ssä tarkoitettu törkeä metsästysrikos, 4 §:ssä tarkoitettu laittoman saaliin kätkeminen ja 4 a §:ssä tarkoitettu törkeä laittoman saaliin kätkeminen;*

7) Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen noudattamatta jättäminen;

8) merilain (674/1994) 20 luvussa *ja vesiliikennelaissa (463/1996) rangaistavaksi säädetyt teot sekä vesiliikenteessä tapahtunut rikoslain 23 luvun 1 §:ssä tarkoitettu liikenneturvallisuuden vaarantaminen, 2 §:ssä tarkoitettu törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, 5 §:ssä tarkoitettu vesiliikennejuopumus, 8 §:ssä tarkoitettu kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, 10 §:ssä tarkoitettu kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta ja 11 a §:ssä tarkoitettu liikenteen häirintä*;

9) rajavartioviranomaiseen tai Rajavartiolaitoksen ylläpidettäviin rajamerkkeihin ja rajalaitteisiin kohdistuva rikos;

10) *rajavartiolain 72 §:ssä tarkoitettu rajavyöhykerikkomus;*

11) rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1—5 §:ssä tarkoitettu kätkemisrikos ja -rikkomus;

12) rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 tai 31 §:ssä tarkoitetun sotilaskurinpitomenettelyn alaisen henkilön epäilty syyllistyminen sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu;

13) Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäilty syyllistyminen rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun virkarikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

13 §. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen. Pykälässä säädetään salaisten tiedonhankintakeinojen soveltamisesta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa. Pykälässä luetellaan 4 §:ssä tarkoitetun Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämisessä tai vaaran torjumisessa rikostorjuntatoimenpiteen yhteydessä käytettävät salaiset tiedonhankintakeinot. Valiokunta on päätynyt ottamaan Rajavartiolaitoksen perusmuotoista tietolähdetoimintaa koskevat säännökset lakiin, ja sen vuoksi valiokunta ehdottaa tietolähdetoiminnan mainitsemista 1. lakiehdotuksen 13 §:ssä seuraavasti:

> 13 §
>
> *Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen*
>
> Tässä luvussa säädetään televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen tarkkailun (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, *tietolähdetoiminnan ja* valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

25 §. Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset. Tekninen kuuntelu on Rajavartiolaitoksen käytettävissä 25 §:n 5 momentin nojalla rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten hallintovaliokunta toteaa, että sääntelyn tarkoitus huomioon ottaen 25 §:n 5 momentista ilmenevässä rynnäkkötarkkailussa ei ole kysymys pitkään jatkuvasta, vaan enemmänkin lyhytaikaisesta ja kertaluontoisesta toimivaltuuden käytöstä. Rynnäkkötarkkailulle luonteenomaista on sen tarve yksittäisessä konkreettisessa tilanteessa, jossa on toimittava viipymättä henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 25 §:n 5 momenttia täydennetään lisäämällä siihen sana "lyhytaikainen" seuraavasti:

> Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus *lyhytaikaiseen* tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku

Valiokunta ehdottaa salaista tiedonhankintaa koskevan 3 luvun väliotsikon muuttamista muotoon "Tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku".

36 §. Tietolähdetoiminta. (uusi) Valiokunta ehdottaa yleisperusteluihin edellä viitaten uuteen 36 §:n 1 momenttiin otettavaksi perusmuotoisen tietolähdetoiminnan määritelmän. Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista Rajavartiolaitokselle laissa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi säädettyjen rikosten torjuntaan liittyvien tehtävien hoitamiseksi

merkityksellisten tietojen vastaanottamista rajavartio- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä (tietolähde).

Määritelmän mukaisesti yksittäisten tietojen antajat eivät ole laissa tarkoitettuja tietolähteitä. Tietolähde on esitutkintaviranomaisen ulkopuolinen henkilö, koska esitutkintaviranomaisten yhteistyötä ei voida pitää tietolähdetoiminnan piiriin kuuluvana toimintana. Rajavartiolaitoksessa tietolähdetiedon käyttö rajoittuu Rajavartiolaitoksen tutkintatehtäviin eli rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Hallintovaliokunta ei esitä Rajavartiolaitokselle oikeutta tietolähteen ohjattuun käyttöön. Perusmuotoinen tietolähdetoiminta perustuu tietoja antavan vapaaehtoisuuteen ja omaan aktiivisuuteen.

Pykälän 2 momentissa hallintovaliokunta ehdottaa poliisia koskevaa sääntelyä seuraten, että tietolähdettä koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Lähtökohta on myös, että tiedot talletetaan rekisteriin. Valiokunnalla ei ole tiedossa perustetta, jonka perusteella tiedot voitaisiin jättää tallettamatta henkilörekisteriin. Henkilörekisteriin sisällytettävien tietojen käsittelyssä on noudatettava henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia (579/2005).

Tietolähdetoimintaa koskevan perussäännöksen, uuden 36 §:n, ottaminen 1. lakiehdotukseen merkitsee sitä, että jäljempänä olevien lakiehdotuksen pykälien numerointi muuttuu. Lisäksi viittausäännöksiä on korjattava hallituksen esityksen 40, 48, 50, 51 ja 53 §:ien osalta pykälänumeroinnin muuttumisen vuoksi. Viittaussäännöksiä on myös tarkistettava 4. lakiehdotuksen 14a §:ssä, 5. lakiehdotuksen 56 §:ssä ja 8. lakiehdotuksen 4 §:ssä.

Hallintovaliokunta ehdottaa uuden 36 §:n hyväksymistä seuraavan sisältöisenä:

36 §

Tietolähdetoiminta

Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Rajavartiolaitokselle laissa tutkittavaksi säädettyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista rajavartio- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä ***(tietolähde)****.*

Tietolähdetoimintaa koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

41 (40) §. Suojaamisesta päättäminen. Pykälässä säädetään salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta. Uuden 36 §:n johdosta tehtävien pykälien numeroiden muutoksista johtuen on myös 41 §:n 1 momentin viittaussäännöstä tarkistettava.

41 §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää *40 §:n* 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta.

---

48 (47) §. Ylimääräisen tiedon käyttäminen. Rajavartiolaitos saa hallituksen esityksen 47 §:n 1 momentin mukaan käyttää ylimääräistä tietoa, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluvaa salaista tiedonhankintakeinoa. Pykälän perustelujen mukaan säännös ei rajoita ylimääräisen tiedon luovuttamista, jos toinen esitutkintaviranomainen tarvitsee tietoa rikoksen selvittämisessä ja sillä on oman lainsäädännön mukaisesti oikeus käyttää vastaavalla tavoin saatua ylimääräistä tietoa.

Yleisperusteluissa esitettyyn viitaten hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn tarkentamista siten, että ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitos saa käyttää vain Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 4 momentin sanamuodon täsmentämistä niin, ettei momentti koske yleisesti Rajavartiolaitoksen "toiminnan" suuntaamista, vaan "Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan" suuntaamista.

Valiokunta ehdottaa 48 §:n hyväksymistä näin kuuluvana:

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa *Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan* rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista *Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa* rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys *Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan* rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina *Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan* rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen *rikostorjunnan* toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä *Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen* säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

49 (48) §. Tietojen hävittäminen. Pykälässä säädetään salaisella tiedonhankinnalla saadun tiedon hävittämisestä. Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on 1 momentin nojalla hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan 2 momentin perusteella kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee 47 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta tai jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi.

Valiokunta ehdottaa pykälänumeroinnin muuttumisen vuoksi 49 §:n 2 momentissa viittaussäännöksen muuttamista 47 §:n 1 ja 2 momentin sijasta 48 §:n 1 ja 2 momenttiin.

51 (50) §. Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen. Valiokunta ehdottaa aiemmin lausutun perusteella myös 51 §:n viimeisessä virkkeessä 47 §:ään kohdistuvan viittauksen muuttamista viittaukseksi lain 48 §:ään.

52 (51) §. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen. Pykälässä säädetään salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta sen kohteelle. Tällaisesta ilmoituksesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle. Pykälän 7 momentin nojalla ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan 38 §:ää. Valiokunta ehdottaa tässä kohdin viittauksen muuttamista kohdistumaan 39 §:ään.

54 (53) §. Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa. Pykälässä säädetään niistä tilanteista, joissa asianosaisjulkisuutta on tarpeen rajoittaa. Edellä 52 §:n kohdalla on todettu, että siinä säädetään ilmoituksen tekemisestä salaisen tiedonhankinnan kohteelle. Valiokunta ehdottaa 54 §:n 1 ja 2 momentissa viittaussäännöksen muuttamista kohdistumaan 51 §:n sijasta 52 §:ssä tarkoitettuun ilmoitukseen.

63 (62) §. Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikoksentorjuntatoimenpiteet. Rajavartiolaitoksella on pykälän 1 momentin nojalla oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi jatkaa Suomessa aloitettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin tällaisen toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä tai määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa.

Pykälän 2 momentista puolestaan ilmenee, että rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovel-

letaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä. Virkamiesasemaan kuuluvista eduista säädetään virkaehtosopimuksissa.

Hallituksen esityksen antamisen aikaan eduskunnassa on ollut käsiteltävänä hallituksen esitys sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 107/2016 vp). Sanottuun esitykseen sisältynyt laki rajavartiolain muuttamisesta (425/2017) on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2017.

Hallituksen esityksestä HE 107/2016 vp antamassaan mietinnössä hallintovaliokunta on katsonut rajavartiolakiin sisältyneen ehdotetun 35 h §:n kohdalla, että palvelussuhteen ehdot määrittyvät virkaehtosopimusten mukaisesti. Tämän tosiasian ilmaisevan informatiivisen säännöksen hallintovaliokunta on katsonut siinä yhteydessä tarpeettomaksi (HaVM 9/2017 vp). Hallintovaliokunta ehdottaa vastaavan informatiivisen 2 momentin viimeisen virkkeen poistamista käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 63 §:stä (HE:n 62 §).

2 Laki rajavartiolain muuttamisesta (2. lakiehdotus)

77 §. Rajavartiolaitoksen antama virka-apu. Edellä on todettu 1. lakiehdotuksen 63 §:n kohdalla, että käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamisen aikaan eduskunnassa on ollut käsiteltävänä hallituksen esitys sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 107/2016 vp). Kyseisen esityksen pohjalta on hyväksytty muun muassa rajavartiolain 77 §:ään kohdistunut muutos (425/2017), jota ei käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ole voitu ottaa huomioon. Aiemman sääntelyn ja nyt esillä olevan rajavartiolain 77 §:n yhteensovittamiseksi hallintovaliokunta ehdottaa 2. lakiehdotuksen 77 §:n 3 momentin ja johtolauseen muuttamista. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 77 §:n 3 momentti kuuluu seuraavasti:

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu

- -

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. *Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.*

3 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta (4. lakiehdotus)

Lakiehdotukseen tehtävien muutosten vuoksi on myös johtolausetta muutettava.

7 §. Tutkinta- ja virka-apurekisteri. Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa lisättäväksi uuden 4 kohdan, jonka mukaan Rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisteriin saadaan tallettaa tiedot rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain 36 §:ssä tarkoitetusta tietolähteenä olevasta henkilöstä sekä tietolähteen käytöstä ja valvonnasta. Säännös vastaa pääosin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 9 kohtaa.

Tietolähteen henkilö-, osoite- ja puhelintiedot on tarkoitus tallettaa saadun selvityksen perusteella erityiseen osioon, jonka käyttöoikeus on hyvin rajoitettu. Rekisterin yleisempään osioon talletettaisiin tietoja tietolähteen profiilista eli siitä, minkä tyyppisestä rikollisuudesta hän pystyy antamaan tietoja. Rekisteriin talletettaisiin myös tietolähteen käsittelystä vastaavien rajavartiomiesten tiedot. Tietolähteen antamat tiedot yksittäisestä rikoksesta ja siihen mahdollisesti syylliseksi epäillyistä henkilöistä talletettaisiin rikoksista epäiltyjen Rajavartiolaitoksen rekisteriin (11 §).

Ehdotettu rekisteri toimisi tietolähteen hallinnointirekisterinä. Rekisterillä on merkitystä muun muassa tietolähdetoiminnan valvonnan ja tietolähteen luotettavuutta koskevien arviointien kannalta.

Tietolähdetietojen poistamista koskee henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 §, jonka mukaan tutkinta- ja virka-apurekisterin tiedot poistetaan siten kuin poliisitoimen henkilötietolain 22 §:ssä säädetään vastaavien tietojen poistamisesta poliisiasiain tietojärjestelmästä. Mainitun 22 §:n 1 momentin 9 a kohdan perusteella tietolähdetiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tietolähdettä koskevan merkinnän tekemisestä.

14 a §. Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely. Hallituksen esityksessä pykälän 1 momentista ilmenee, että salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain 47 §:ssä. Rikostorjuntalain pykälänumeroinnin muuttumisen vuoksi viittaussäännös on muutettava kohdistumaan 47 §:n sijasta lain 48 §:ään.

42 §. Tarkastusoikeuden rajoittaminen. (Uusi) Tietolähdetoimintaa koskevan sääntelyn ottaminen mukaan esillä olevaan lainsäädäntöön edellyttää myös hallituksen esitykseen sisältymättömän 42 §:n muuttamista. Hallintovaliokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäväksi säännöksen siitä, että henkilöllä ei ole tarkastusoikeutta rekisteriin talletettaviin henkilöä tai tekoa koskeviin tietolähdetietoihin. Tämä on perusteltua, koska tietolähdettä koskevan tiedon antaminen saattaa haitata rikosten estämistä tai selvittämistä. Lisäksi tiedon antamisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa tietolähteelle. Säännös vastaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 45 §:n 1 momentin 4 kohtaa.

Tarkastusoikeuden rajoittaminen merkitsee sitä, että rekisteröity ei voi itse käyttää tarkastusoikeutta. Hänen sijastaan tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteriin talletettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

4 Laki pakkokeinolain 5 ja 10 luvun muuttamisesta (5. lakiehdotus)

39 §. Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytykset. (Uusi) Tietolähdetoimintaa koskevan sääntelyn sisällyttäminen uudistukseen edellyttää myös hallituksen esitykseen

sisältymättömän voimassa olevan pakkokeinolain 10 luvun 39 §:n 4 momentin täydentämistä Rajavartiolaitoksen tietolähdetoimintaa koskevilla säännöksillä. Rajavartiolaitosta koskee vain perusmuotoinen tietolähdetoiminta. Momentista ilmenee myös, ettei Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnassa makseta palkkioita. Myös johtolausetta on tarpeen tarkistaa.

39 §

Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytykset

---

Tietolähdettä koskevien tietojen tallettamisesta henkilörekisteriin *(poist.)* säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa *jarikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.Palkkion maksamisesta säädetään poliisilaissa ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa*.

---

56 §. Ylimääräisen tiedon käyttäminen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälän 6 momentin muuttamista siten, että ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikosten selvittämisessä viitataan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 47 §:ään, missä asiasta on tarkoitus vastaisuudessa Rajavartiolaitoksen osalta säätää. Ensimmäiseen lakiehdotukseen valiokunnan ehdottamien pykälien numeroinnin muutosten vuoksi on tarpeen muuttaa myös viittaus 47 §:n sijasta rikostorjuntalain 48 §:ään.

5 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta (8. lakiehdotus)

4 §. Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa. Pykälässä luetellaan valvottua läpilaskua ja sen edellytyksiä sekä valvontaa sääntelevia PTR-viranomaisia koskevia eri lainkohtia. Momentissa viitataan myös Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettavan lain 36 ja 37 §:iin. Mainittuun rikostorjuntalakiin valiokunnan ehdottamien muutosten johdosta on pykälien numerointia myös tässä kohdin tarkistettava kohdistumaan 37 ja 38 §:iin.

Säätämisjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 36/2017 vp ilmenee, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 41/2017 vp sisältyvät 3., 6., 7. ja 9.—13 lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 28/2017 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 41/2017 vp sisältyvät 1., 2., 4., 5. ja 8. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan, sen lisäksi mitä rajavartiolaissa (578/2005), rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005) ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) säädetään, Rajavartiolaitoksen tehtävänä oleviin toimiin rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi.

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, Rajavartiolaitoksen tehtävänä olevassa rikosasian esitutkinnassa noudatetaan, mitä esitutkintalaissa (805/2011) ja pakkokeinolaissa (806/2011) sekä muualla laissa säädetään esitutkinnasta ja pakkokeinoista.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *rikostorjunnalla* rikoksen estämistä, paljastamista ja selvittämistä;

2) *rikoksen estämisellä* toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa;

3) *rikoksen paljastamisella* toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko rikoksen esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty;

4) *rikoksen selvittämisellä* rikoksen esitutkintaa;

5) *rajavartiomiehellä* rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 15 §:ssä tarkoitettua Rajavartiolaitoksen virkamiestä, jolla on tässä laissa ja muualla laissa rajavartiomiehelle säädetyt erityiset toimivaltuudet;

6) *pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä* pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua Rajavartiolaitoksen virkamiestä;

7) *hallintoyksiköllä* rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua Rajavartiolaitoksen yksikköä.

2 luku

Rajavartiolaitoksen tehtävät ja toimivaltuudet rikostorjunnassa

3 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa

Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa noudattaen mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa noudatettavista yleisistä periaatteista, erityisesti perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suhteellisuusperiaatteesta ja vähimmän haitan periaatteesta, säädetään rajavartiolain 2 luvussa.

Viranomaisten yhteistoiminnasta rikostorjunta-asioissa säädetään poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).

4 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on estää, paljastaa ja selvittää seuraavia rikoksia:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettu valtionrajarikos;

2) rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettu laittoman maahantulon järjestäminen;

3) laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettu ihmiskauppa sekä laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä muu rikoslain 25 luvussa tarkoitettu vapauteen kohdistuva rikos;

4) Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskeva rikoslain 33 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettu väärennysrikos;

5) rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettu alueloukkaus ja muu Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen;

6) rikoslain 48 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu metsästysrikos, 1 a §:ssä tarkoitettu törkeä metsästysrikos, 4 §:ssä tarkoitettu laittoman saaliin kätkeminen ja 4 a §:ssä tarkoitettu törkeä laittoman saaliin kätkeminen;

7) Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen noudattamatta jättäminen;

8) merilain (674/1994) 20 luvussa ja vesiliikennelaissa (463/1996) rangaistavaksi säädetyt teot sekä vesiliikenteessä tapahtunut rikoslain 23 luvun 1 §:ssä tarkoitettu liikenneturvallisuuden vaarantaminen, 2 §:ssä tarkoitettu törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, 5 §:ssä tarkoitettu vesiliikennejuopumus, 8 §:ssä tarkoitettu kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, 10 §:ssä tarkoitettu kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta ja 11 a §:ssä tarkoitettu liikenteen häirintä;

9) rajavartioviranomaiseen tai Rajavartiolaitoksen ylläpidettäviin rajamerkkeihin ja rajalaitteisiin kohdistuva rikos;

10) rajavartiolain 72 §:ssä tarkoitettu rajavyöhykerikkomus;

11) rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1–5 §:ssä tarkoitettu kätkemisrikos ja -rikkomus;

12) rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 tai 31 §:ssä tarkoitetun sotilaskurinpitomenettelyn alaisen henkilön epäilty syyllistyminen sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu;

13) Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäilty syyllistyminen rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun virkarikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

5 §

Rajavartiolaitoksen suorittama muu esitutkinta

Rajavartiolaitos voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin 4 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan ja sitä koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta koskevan syytteen kanssa.

6 §

Rajavartiomiehen tehtävät ja toimivaltuudet rikostorjunnassa

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, rajavartiomiehen tehtävistä, toimivaltuuksista, oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaissa, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa ja muualla laissa.

Rajavartiomiehellä on Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä esitutkintalain mukaisiin tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinolain mukaisia pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa, jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä.

7 §

Ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikoksen estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa ja pakkokeinolaissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista ja ilmoituksen käytännön toteutuksesta sovitaan Rajavartiolaitoksen ja poliisin välisessä yhteistoiminnassa.

8 §

Rikoksen estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja Tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) tarkoitetun tullirikoksen estämisen ja selvittämisen Tullille ja muun rikoksen estämisen ja selvittämisen poliisille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa rikoksen estämisen ja selvittämisen siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle rikoksen estäminen ja selvittäminen siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua estämiseen ja selvittämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee:

1) valtionrajarikosta;
2) laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyviä vapauteen kohdistuvia rikoksia;
3) Rajavartiolaitoksen tarkastettavan asiakirjan väärennysrikosta; tai
4) Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista.

Rajavartiolaitoksen on siirrettävä rikoksen selvittäminen poliisin suoritettavaksi, jos on syytä epäillä Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen ja rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

9 §

Tutkinnanjohtaja

Tutkinnanjohtajana Rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa on pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Tarkemmat säännökset Rajavartiolaitoksessa tutkinnanjohtajan tehtävään määrättävältä edellytettävästä koulutuksesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Huomauttaminen

Rajavartiomies voi antaa rikoksesta epäiltynä olleelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinta lopetetaan esitutkintalain 3 luvun 9 §:n nojalla.

11 §

Sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus

Rajavartiomies antaa sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen ja rangaistusvaatimuksen noudattaen sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia (754/2010).

12 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano sekä takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttaminen

Mitä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:ssä säädetään poliisin tehtävistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa ja pakkokeinokeinolain 7 luvun 23 §:n 2—4 momentissa takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttamisesta, sovelletaan myös Rajavartiolaitokseen sen tutkimassa rikosasiassa.

Pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekee hallintoyksikön päällikkö.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen panee täytäntöön hallintoyksikkö.

3 luku

Salainen tiedonhankinta

Yleiset säännökset

13 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen

Tässä luvussa säädetään televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen tarkkailun (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, tietolähdetoiminnan ja valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

14 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset

Salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja.

Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos sen tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.

15 §

Salaisen tiedonhankinnan jatkaminen rikoksen selvittämiseksi

Jos Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi aloitetun salaisen tiedonhankinnan aikana ilmenee, että on syytä epäillä tiedonhankinnan kohteena oleva rikos tehdyksi, tiedonhankintaa saadaan jatkaa rikoksen selvittämiseksi kolme vuorokautta, enintään kuitenkin luvan voimassaoloajan. Jos Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi on tarpeen käyttää pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettua salaista pakkokeinoa, asia on saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan pakkokeinon käyttämisestä.

Tiedonhankinta televerkoista

16 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnalla tarkoitetaan tässä laissa tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntakaaressa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Tunnistamistiedolla* tarkoitetaan tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestien välittämiseksi.

Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen;
2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen; tai
3) törkeään metsästysrikokseen.

17 §

Televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Rajavartiolaitos saa kohdistaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi televalvontaa henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos jonkun voidaan lausumiensa tai muun käyttäytymisensä perusteella perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtävään Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen.

18 §

Televalvonnasta päättäminen

Tuomioistuin päättää 16 §:n 2 momentissa sekä 17 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua televalvonnan käytön aloittamisesta.

Lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja se voi koskea myös luvan antamista edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat;
4) suostumus, jos se on televalvonnan käytön edellytys;
5) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
6) toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite;
7) televalvonnan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
8) mahdolliset televalvonnan rajoitukset ja ehdot.

19 §

Tukiasematietojen hankkiminen ja sen edellytykset

Tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista.

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten tukiasematietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

20 §

Tukiasematietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi.

Tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) tosiseikat, joihin tukiasematietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;
3) ajanjakso, jota lupa koskee;
4) tukiasema, jota lupa koskee;
5) tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset tukiasematietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta ja tekninen tarkkailu

21 §

Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset

Tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tarkkailussa voidaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä käyttää näköhavaintojen tekemiseen kameraa tai muuta sellaista teknistä laitetta.

Suunnitelmallisella tarkkailulla tarkoitetaan muun kuin lyhytaikaisen tarkkailun kohdistamista henkilöön, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen.

Rajavartiolaitos saa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi kohdistaa 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön suunnitelmallista tarkkailua, jos on perusteltua syytä olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka kätkemisrikokseen.

Tässä pykälässä tarkoitettua tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Teknistä laitetta ei saa käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa.

22 §

Suunnitelmallisesta tarkkailusta päättäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää suunnitelmallisesta tarkkailusta.

Suunnitelmallista tarkkailua koskeva päätös voidaan tehdä kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Päätös suunnitelmallisesta tarkkailusta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:
1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja suunnitelmallinen tarkkailu perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika;
5) suunnitelmallisen tarkkailun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset suunnitelmallisen tarkkailun rajoitukset ja ehdot.

23 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja.

Rajavartiolaitos saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:
1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen; tai
2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen.

Peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella.

24 §

Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää peitellystä tiedonhankinnasta Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi.

Päätös peitellystä tiedonhankinnasta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:
1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä;
2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies;
3) toimenpiteen perusteena oleva rikos;
4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö;
5) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu;
6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta;
7) mahdolliset peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

26 §

Teknisestä kuuntelusta päättäminen

Tuomioistuin päättää rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 25 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä kuuntelua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen kuuntelun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) tila tai muu paikka, johon kuuntelu kohdistuu;
6) teknisen kuuntelun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen kuuntelun rajoitukset ja ehdot.

27 §

Tekninen katselu ja sen edellytykset

Teknisellä katselulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä tapahtuvaa tietyn henkilön taikka tilan tai muun paikan tarkkailua tai tallentamista kameralla tai muulla sellaisella paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla.

Teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen katseluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen katseluun. Katselu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaaman tilan tai muun paikan ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 25 §:n 4 momentissa tarkoitettuun Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen. Muun teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus tekniseen katseluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

28 §

Teknisestä katselusta päättäminen

Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos katselu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen henkilöön.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 27 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä katselusta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä katselua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen katselun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) tila tai muu paikka, johon katselu kohdistuu;
6) teknisen katselun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen katselun rajoitukset ja ehdot.

29 §

Tekninen seuranta ja sen edellytykset

Teknisellä seurannalla tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla.

Rajavartiolaitos saa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai sellaisen henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai haltuun todennäköisesti tulevaan esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaa, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Jos teknisen seurannan tarkoituksena on seurata henkilön liikkumista sijoittamalla seurantalaite hänen yllään oleviin vaatteisiin tai mukanaan olevaan esineeseen (*henkilön tekninen seuranta*), saadaan toimenpide suorittaa vain, jos hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

30 §

Teknisestä seurannasta päättäminen

Tuomioistuin päättää henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 29 §:n 4 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä seurannasta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä seurantaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen seurannan edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) toimenpiteen kohteena oleva esine, aine tai omaisuus;
6) teknisen seurannan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen seurannan rajoitukset ja ehdot.

31 §

Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset

Teknisellä laitetarkkailulla tarkoitetaan tietokoneen tai muun vastaavan teknisen laitteen taikka sen ohjelmiston toiminnan, sisältämien tietojen tai yksilöintitietojen muuta kuin yksinomaan aistinvaraista tarkkailua, tallentamista tai muuta käsittelyä rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi.

Teknisellä laitetarkkailulla ei saa hankkia tietoa viestin sisällöstä eikä tunnistamistiedoista.

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi lupa tekniseen laitetarkkailuun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 25 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Rajavartiolaitos saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua mainitun henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan.

32 §

Teknisestä laitetarkkailusta päättäminen

Tuomioistuin päättää teknisestä laitetarkkailusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää teknisestä laitetarkkailusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

Lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä laitetarkkailua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen laitetarkkailun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) toimenpiteen kohteena oleva tekninen laite tai ohjelmisto;
6) teknisen laitetarkkailun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen laitetarkkailun rajoitukset ja ehdot.

33 §

Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen

Rajavartiolaitos saa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi hankkia teknisellä laitteella teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitiedot, jos estettävänä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rajavartiolaitos saa käyttää 1 momentissa tarkoitettujen tietojen hankkimiseksi ainoastaan sellaista teknistä laitetta, jota voidaan käyttää vain teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöimiseen. Viestintävirasto tarkastaa teknisen laitteen tässä momentissa tarkoitetun vaatimustenmukaisuuden sekä sen, ettei laite ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

34 §

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus sijoittaa tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos tarkkailun toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus taikka haitata sitä. Kotietsinnästä säädetään erikseen.

Tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 25 §:n 5 momentissa, 27 §:n 5 momentissa tai 29 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

35 §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku

36 § (Uusi)

Tietolähdetoiminta

Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Rajavartiolaitokselle laissa tutkittavaksi säädettyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista rajavartio- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä *(tietolähde)*.

Tietolähdetoimintaa koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

37 (36) §

Valvottu läpilasku ja sen edellytykset

Rajavartiolaitos saa olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä on tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikoskokonaisuuden estämiseksi (*valvottu läpilasku*).

Rajavartiolaitos saa käyttää valvottua läpilaskua sellaisen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Viranomaisyhteistyöstä valvotun läpilaskun toteuttamiseksi säädetään erikseen.

Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta säädetään erikseen.

38 (37) §

Valvotusta läpilaskusta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta.

Päätös voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu;
4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus;
6) päätöksen voimassaoloaika;
7) mahdolliset valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Yhteiset säännökset

39 (38) §

Menettely tuomioistuimessa

Salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen rajavartiomiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voidaan käsitellä mainitun rajavartiomiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu.

Asia voidaan ratkaista kuulematta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 17 §:ssä tarkoitettua asiaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle on kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen rikoksen estämiseen liittyvästä syystä ole estettä. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai katselua koskevaa asiaa henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

40 (39) §

Salaisen tiedonhankinnan suojaaminen

Rajavartiolaitoksella on salaista tiedonhankintakeinoa käyttäessään oikeus lykätä puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Edellytyksenä on lisäksi, että lykkääminen on välttämätöntä tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteen turvaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, jos se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen tiedonhankintakeinon käytön suojaamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

41 (40) §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 40 §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta.

Tehtävään erikseen määrätty, salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu rajavartiomies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön on pidettävä luetteloa Rajavartiolaitoksen tekemistä rekisterimerkinnöistä ja valmistamista asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.

42 (41) §

Salaista tiedonhankintaa koskeva ilmaisukielto

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa tärkeästä rikoksen estämiseen liittyvästä syystä kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä. Edellytyksenä on lisäksi, että sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan salaisen tiedonhankintakeinon käytön toteuttamisessa.

Ilmaisukielto annetaan enintään vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava saajalleen kirjallisena todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

43 (42) §

Määräaikojen laskeminen

Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930).

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

44 (43) §

Kuuntelu- ja katselukiellot

Teknistä kuuntelua ja teknistä katselua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää.

45 (44) §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

46 (45) §

Tallenteiden tutkiminen

Salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneitä tallenteita saa tutkia vain tuomioistuin ja pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

47 (46) §

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.

48 (47) §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos

edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

49 (48) §

Tietojen hävittäminen

Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee 48 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta tai jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tieto, jota ei ole talletettu rekisteriin tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita rikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

Tukiasematiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

50 (49) §

Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai tunnistamistietoihin taikka että 31 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

51 (50) §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 18 §:n 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 30 §:n 1 momentissa tai 32 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

52 (51) §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta ja peitellystä tiedonhankinnasta ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan 39 §:ää.

53 (52) §

Pöytäkirja

Muun salaisen tiedonhankintakeinon kuin tarkkailun käytön lopettamisen jälkeen on laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin toimenpiteiden kirjaamisesta.

54 (53) §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, sillä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun tiedonhankintakeinon käytöstä, ennen kuin 52 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Hänellä ei ole myöskään henkilötietolaissa (523/1999) tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädettyä rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Kun 52 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on oikeus saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskevasta asiakirjasta tai tallenteesta, jollei antamatta jättäminen ole välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen, terveyden, yksityisyyden tai salassa pidettävien taktisten ja teknisten menetelmien suojaamiseksi. Kun harkitaan asiakirjan, tallenteen tai tiedon antamatta jättämistä, arvioinnissa on otettava huomioon 1 momentissa tarkoitetun henkilön oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Tieto ääni- tai kuvatallenteesta voidaan antaa vain luovuttamalla tallenne Rajavartiolaitoksen luona kuultavaksi tai nähtäväksi, jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on syytä olettaa, että tiedon antaminen muulla tavoin voisi johtaa tallenteessa esiintyvän henkilön yksityisyyden suojan loukkaamiseen.

55 (54) §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toteuttaa televalvonnan teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

56 (55) §

Korvaus teleyritykselle

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista noudattaen tietoyhteiskuntakaaren 299 §:ää. Korvauksen maksamisesta päättää toimenpiteen suorittanut hallintoyksikkö.

Päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden on varattava Viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

57 (56) §

Rangaistusasteikon lieventämisen vaikutus

Tässä luvussa tarkoitettujen tiedonhankintakeinojen käyttöön ei vaikuta se, että rangaistus mitattaisiin rikoslain 6 luvun 8 §:ää soveltaen lievennetyltä rangaistusasteikolta.

4 luku

Salaiset pakkokeinot

58 (57) §

Salaisten pakkokeinojen käyttäminen

Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua jäljempänä säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta, valeosto ja tietolähteen ohjattu käyttö.

Rajavartiolaitoksella on oikeus:

1) telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta ja peiteltyyn tiedonhankintaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa;

2) televalvontaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä, törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa, törkeää kätkemisrikosta, ammattimaista kätkemisrikosta, törkeää väärennystä, törkeää metsästysrikosta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä;

3) henkilön tekniseen seurantaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa taikka törkeää metsästysrikosta.

Rajavartiolaitoksen suorittaessa 5 §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö.

59 (58) §

Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen rikoksen esitutkinnassa

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää peitellystä tiedonhankinnasta Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi.

Päätös peitellystä tiedonhankinnasta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä;
2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies;
3) epäilty rikos;
4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö;
5) tosiseikat, joihin rikosepäily perustuu;
6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta;
7) mahdolliset peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

60 (59) §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen esitutkinnassa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen esitutkinnassa toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallettaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

61 (60) §

Valvotusta läpilaskusta päättäminen rikoksen esitutkinnassa

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää valvotusta läpilaskusta Rajavartiolaitoksen tutkiman rikoksen selvittämiseksi.

Valvottua läpilaskua koskeva päätös voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Valvottua läpilaskua koskevassa päätöksessä on mainittava:

1) epäilty rikos ja sen tekoaika;
2) rikoksesta epäilty;
3) tosiseikat, joihin epäiltyyn kohdistuva rikosepäily perustuu;
4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus;
6) päätöksen voimassaoloaika;
7) mahdolliset valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Erinäiset säännökset

62 (61) §

Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen valvonta

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaisia tiedonhankintakeinoja käyttävät hallintoyksiköt valvovat tässä laissa tarkoitettua tiedonhankintaa. Salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 65 §:ssä.

Rajavartiolaitos antaa sisäministeriölle vuosittain selvityksen salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta Rajavartiolaitoksessa.

Eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavista salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja koskevista kertomuksista säädetään poliisilaissa (872/2011) ja pakkokeinolaissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

63 (62) §

Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikoksentorjuntatoimenpiteet

Rajavartiolaitoksella on oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi jatkaa Suomessa aloitettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin tällaisen toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä tai määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa.

Rajavartiomiehellä on 1 momentissa tarkoitetussa tehtävässä tässä laissa tarkoitetut Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten mukaan tarkemmin määräytyvät toimivaltuudet. Rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovelletaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä. ~~Virkamiesasemaan kuuluvista eduista säädetään virkaehtosopimuksissa.~~

64 (63) §

Tarkemmat säännökset

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset kieltonauhoista ja muista merkeistä, joilla pakkokeinolain mukaan voidaan merkitä Rajavartiolaitoksen tutkiman rikoksen selvittämisen turvaamiseksi sulkema rakennus, huone tai alue.

65 (64) §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 6 luku ja 82 § sekä
muutetaan 1 §:n 2 momentti, 9 ja 10 §, 20 §:n 1 momentti, 77 §:n 3 momentti, 78 §:n 2 momentti ja 84 §,
sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 2 momentti ja 20 §:n 1 momentti laissa 478/2010, 9 § osaksi laissa 875/2011, 10 § laissa 316/2016, 77 §:n 3 momentti laissa 425/2017 sekä 78 §:n 2 momentti ja 84 § laissa 749/2014, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

— —

Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä *rajavartiolaitoksen hallintolaki*. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa. Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/). Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään myös poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).

— —

9 §

Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen

Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden.

Rajavartiolaitoksen toimenpidettä pyytäneellä henkilöllä, jonka välitöntä oikeutta asia koskee, on oikeus saada tieto toimenpiteestä luopumisen perusteesta.

10 §

Tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet

Poliisitehtävissä noudatetaan poliisilaissa ja muussa poliisin tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Tullitehtävissä noudatetaan tullilaissa (304/2016), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja muussa tullivalvontaa koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Esitutkintatehtävissä noudatetaan esitutkintalaissa (805/2011), pakkokeinolaissa (806/2011), rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa ja muussa esitutkintaviranomaisen tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain (267/1981) säännösten noudattamista rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

— —

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu

— —

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

78 §

Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu

— —

Virka-avun pyytämisestä päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies.

84 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) 36 §:n 3 momentissa, 37 §:ssä ja 71 §:n 2 momentissa tarkoitetusta henkilön kiinniottamisesta samoin kuin 28, 59, 66, 66 a ja 69 §:ssä tarkoitetusta omaisuuden haltuun ottamisesta sekä 28 a §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastusta koskevasta toimenpiteestä laadittavasta pöytäkirjasta tai tehtävästä muusta merkinnästä;

2) rajavartiomiehen varustamisesta voimankäyttö- ja suojavälineillä sekä tarvittaessa rajavartiomiehen muusta varustuksesta;

3) tarvittaessa tässä laissa säädetyn lupa- tai ilmoitusasian käsittelemisestä sekä luvan hakemisessa ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) menettelystä haltuun otetun omaisuuden säilyttämisessä;

2) menettelystä kulkuneuvon pysäyttämisessä ja voimakeinojen käyttämisessä;

3) eläimen kiinniottamisesta, säilyttämisestä ja lopettamisesta;

4) tarvittaessa kieltotauluista ja muista merkeistä, joilla voidaan merkitä Rajavartiolaitoksen 71 §:ssä tarkoitetut kohteet ja harjoitukset sekä 7 luvussa tarkoitettu rajavyöhyke;

5) tarvittaessa Rajavartiolaitoksen kohteita tai aluetta koskevien turvatarkastustoimenpiteiden teknisistä menettelytavoista ja turvatarkastuksen käytännön järjestämisestä;

6) tarvittaessa 77 a §:n mukaista virka-apua koskevan pyynnön sisällöstä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 49 § ja Rajavartiolaitoksen kieltonauhoista ja muista kieltomerkeistä annettu sisäministeriön asetus (609/2016) jäävät voimaan.

_____

3.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 17 ja 25 d §, sellaisina kuin ne ovat, 17 § laissa 877/2011 ja 25 d § laissa 1229/2013, sekä

lisätään lakiin uusi 17 a—17 d § seuraavasti:

17 §

Vaitiolovelvollisuus

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva virkamies ei saa ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi käynnissä jo olevan tai tulevan tiedonhankinnan.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta säädetään tämän lain lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muualla laissa. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa Rajavartiolaitokseen tai on toimeksiantosopimuksen perusteella saanut tietoonsa Rajavartiolaitoksen salassa pidettävää tietoa.

Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös toimeksiantosopimuksen tai palvelussuhteen Rajavartiolaitoksessa päätyttyä.

17 a §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

17 b §

Vaitiolo-oikeus

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva ei ole velvollinen ilmaisemaan hänelle hänen palvelussuhteensa aikana luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa eikä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä.

Velvollisuudesta pitää 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja menetelmät salassa tietyissä tapauksissa säädetään 17 §:n 1 momentissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

17 c §

Ilmaisuvelvollisuus oikeudenkäynnissä

Tuomioistuin voi määrätä ilmaistavaksi 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisen oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Edellytyksenä määräämiselle on lisäksi, että syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä ei tällöinkään saa määrätä ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

17 d §

Ilmaisuvelvollisuus rikosta selvitettäessä

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on vaitiolovelvollisuudestaan tai -oikeudestaan huolimatta velvollinen ilmaisemaan 17 §:n 1 momentissa ja 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun sellaisen tiedon, jonka ilmaiseminen on välttämätöntä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi, jos luottamuksellisesti tietoja antaneen on siinä ominaisuudessa perusteltua syytä olettaa syyllistyneen rikokseen.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen ilmaisemaan 1 momentissa tarkoitetun tiedon myös selvityksen saamiseksi asiassa, jossa esitutkinta on aloitettu, jos on perusteltua syytä epäillä, että luottamuksellisesti tietoja antanut siinä ominaisuudessa on syyllistynyt rikokseen.

Jos Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva kieltäytyy ilmaisemasta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että tieto on annettava vaatimuksen esittäjälle, jos kieltäytymiselle ei ole laillista perustetta. Tuomioistuin voi samoin asianomistajan vaatimuksesta määrätä, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan on annettava tieto luottamuksellisesti tietoja Rajavartiolaitokselle antaneen henkilöllisyydestä, jos ilmaiseminen on välttämätöntä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14 §:ssä tarkoitetun asianomistajan syyteoikeuden turvaamiseksi. Tässä momentissa tarkoitettua asiaa käsiteltäessä noudatetaan esitutkintalain 7 luvun 9 §:ää todistajankuulustelusta tuomioistuimessa.

Harkitessaan 3 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota siihen, voiko ilmaisuvelvollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle tai jonkun hengelle tai terveydelle taikka vaarantaa käynnissä olevan tiedonhankinnan, ja miten perusteltua ilmoittaminen toisaalta on ottaen huomioon rikosepäilyn laatu ja asianomistajan oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ilmaisuvelvollisuutta koskeva asia käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa se käy sopivasti päinsä. Tiedon ilmaisemista koskevan pyynnön esittäjän ja ilmaisemisesta kieltäytyneen henkilön on oltava läsnä asiaa käsiteltäessä. Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

25 d §

Opiskelijan vaitiolovelvollisuus ja -oikeus

Mitä 17 ja 17 a—17 d §:ssä säädetään, sovelletaan myös Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:n 1 momentti sekä 3 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 14 a §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale, 38 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta ja 42 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentti laissa 876/2011, 7 §:n 3 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 38 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta ja 42 §:n 1 momentti laissa 1182/2013 sekä 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti ja 14 a § laissa 1230/2013, sekä

lisätään 7 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1182/2013, uusi 4 kohta, seuraavasti:

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Tutkinta- ja virka-apurekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa (578/2005), rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

— —

3) rajavartiomiesten havaitsemia tai rajavartiolaitokselle ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan (havaintotiedot);

4) tiedot rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 36 §:ssä tarkoitetusta tietolähteenä olevasta henkilöstä sekä tietolähteen käytöstä ja valvonnasta (*tietolähdetiedot*). (Uusi)

9 §

Valvonta-asioiden rekisteri

Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

— —

10 §

Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja säädetään poliisitoimen henkilötietolain 14 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

— —

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri voi sisältää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen Rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, taikka myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan ri-

kokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen.

— —

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen Rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 48 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä mainitun luvun 56 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7 ja 11 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

— —

38 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella

Jollei muuta säädetä tai Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, Rajavartiolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, seuraavasti:

1) poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun Rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi;

2) poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun Rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä sen tehtävän suorittamiseksi, jota varten tiedot on kerätty ja talletettu.

— —

42 § (Uusi)

Tarkastusoikeuden rajoittaminen

Tarkastusoikeutta ei ole lainkaan:

1) rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisterin tietoihin;

2) turvallisuustietorekisterin tietoihin;

3) 7 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin havaintotietoihin;

4) rajavartiolaitoksen henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkkailu-, tekotapa- tai tietolähdetietoihin taikka rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

5.

Laki

pakkokeinolain 5 ja 10 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 2 §, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 39 §:n 4 momentti, 47 §:n 2 momentti, 48 §, 56 §:n 4 ja 6 momentti, 57 § ja 65 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 5 luvun 2 § osaksi laissa 667/2016, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 39 §:n 4 momentti, 47 §:n 2 momentti ja 56 §:n 4 momentti laissa 628/2015, 48 § osaksi laissa 628/2015, 56 §:n 6 momentti ja 57 § laissa 641/2015 sekä 65 §:n 1 momentti laissa 862/2015, seuraavasti:

5 luku

Matkustuskielto

2 §

Matkustuskiellon sisältö

Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kieltoon määrätty velvoittaa:
1) pysymään päätöksessä mainitulla paikkakunnalla tai alueella;
2) pysymään poissa tietyltä päätöksessä mainitulta alueelta tai olemaan liikkumatta siellä;
3) olemaan tiettyinä aikoina tavattavissa asunnossaan tai työpaikallaan;
4) ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille tai Rajavartiolaitokselle;
5) oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän ennestään on tai johon hänet otetaan;
6) olemaan ottamatta yhteyttä 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön; tai
7) luovuttamaan passinsa ja matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökorttinsa poliisille tai Rajavartiolaitokselle.

Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kuitenkin antaa lupa poistua siinä määrätyltä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä.

10 luku

Salaiset pakkokeinot

1 §

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/).

— —

39 § (Uusi)

Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytykset

— —

Tietolähdettä koskevien tietojen tallettamisesta henkilörekisteriin ~~ja palkkion maksamisesta~~ säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa ja rikostorjunnasta Rajavartio-

laitoksessa annetussa laissa. Palkkion maksamisesta säädetään poliisilaissa ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa.

— —

47 §

Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen

— —

Poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos saavat käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseksi.

— —

48 §

Suojaamisesta päättäminen

Keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällikkö päättää 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä ja asiakirjan valmistamisesta. Jos kyse on Tullin tutkiman tullirikoksen estämisestä, asiasta päättää Tullin rikostorjunnan päällikkö. Jos kyse on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämisestä, asiasta päättää Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies ja Rajavartiolaitoksessa tehtävään erikseen määrätty, salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu rajavartiomies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.

Rekisterimerkintöjen tekemisestä sekä asiakirjojen valmistamisesta päättäneen viranomaisen on pidettävä luetteloa merkinnöistä ja asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

— —

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

— —

Poliisilain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen selvittämiseen säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 53 §:ssä sekä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 48 §:ssä.

57 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) tarkoitettuun rekisteriin tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

65 §

Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta

Poliisin salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat niitä käyttävien yksiköiden päälliköt sekä sisäministeriö suojelupoliisin osalta ja Poliisihallitus alaistensa yksiköiden osalta. Tullin rikostorjunnan salaisten pakkokeinojen käyttöä valvoo Tulli ja sen salaisia pakkokeinoja käyttävien yksiköiden päälliköt. Rajavartiolaitoksen salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaisia pakkokeinoja käyttävät Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

6.

Laki

esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 1 §:n 2 momentti ja 11 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 629/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 28/2017 vp

2 luku

Esitutkintaan osalliset

1 §

Viranomaiset esitutkinnassa

— —

Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset. Niiden esitutkintatoimivallasta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014).

— —

11 luku

Erinäiset säännökset

8 §

Tietojen saaminen viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Rikoksen selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisesta viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä säädetään poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 17 ja 18 §:ssä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 14 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1181/2013, seuraavasti:

14 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

— —

4) Rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa (578/2005), rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tai muualla laissa säädetään Rajavartiolaitokselle, sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa tai muualla laissa säädetään Rajavartiolaitokselle;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

8.

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) nimike, 1 §:n 1 momentti, 2 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 4 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 627/2015, ja

lisätään 7 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Laki

poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta

Valiokunnan mietintö HaVM 28/2017 vp

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen (*PTR-viranomaiset*) yhteistoimintaa sekä PTR-viranomaisten yhteisten toimintalinjojen toteuttamista siten, että PTR-viranomaisille säädetyt rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen (*rikostorjunta*), valvontaan sekä niitä koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät tehtävät ja yksittäiset toimenpiteet tulevat hoidetuiksi tarkoituksenmukaisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

— —

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminta rikostorjunnassa

4 §

Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa

— —

Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:ssä, poliisilain (872/2011) 5 luvun 43 §:ssä, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 37 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvun 42 §:ssä, sekä poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Tullin suorittamaa valvottua läpilaskua koskevasta päätöksenteosta pakkokeinolain 10 luvun 42 §:ssä, poliisilain 5 luvun 44 §:ssä, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 38 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 43 §:ssä.

— —

7 §

PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät

— —

Rajavartiomiehellä on tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

9.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 1 § seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

1 §

Tullirikoksen esitutkinta

Tullirikosasian esitutkinnan toimittaa Tulli. Esitutkinnan voi toimittaa myös poliisi siinä tapauksessa, että se on saanut tullirikoksen tietoonsa eivätkä mainitut viranomaiset toisin sovi. Rajavartiolaitoksen oikeudesta toimittaa tullirikosasian esitutkinta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3, 5 ja 8 §:ssä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

10.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 5 §, 12 §:n 2 momentin 3 kohta ja 16 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 § osaksi laissa 1159/2013, 12 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 633/2015 ja 16 §:n 4 momentti laissa 1159/2013, seuraavasti:

5 §

Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohta

Edellä 4 §:ssä tarkoitetut oikeudenkäyntiä koskevat perustiedot tulevat julkisiksi heti, jollei 2 momentista muuta johdu.

Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvussa, poliisilain (872/2011) 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, perustiedot tulevat julkisiksi vasta, kun tiedonhankintakeinon käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, perustiedot tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi päättää, että perustiedot tulevat julkisiksi aikaisemmin.

12 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— —

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

— —

3) pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla; eikä

— —

16 §

Pakkokeinoasioiden julkisuus

— —

Pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskeva asia, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, käsitellään ja ratkaisu siinä julistetaan yleisön läsnä olematta. Ratkaisun sisältävä ja muu oikeudenkäyntiasiakirja tulevat julkisiksi, kun tiedonhankintakeinon käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, oikeudenkäyntiasiakirjat tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi erityisestä syystä päättää, että oikeudenkäyntiasiakirja tulee julkiseksi aikaisemmin.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 322 § seuraavasti:

322 §

Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus

Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) ja pakkokeinolaissa.

Edellä 157 §:n perusteella säilytettäviä tietoja voivat saada säilytysvelvollisilta yrityksiltä ainoastaan ne viranomaiset, joilla on lain perusteella oikeus saada tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan aluevalvontalain (755/2000) 35 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 589/2005, seuraavasti:

35 §

Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen tutkinta

— —

Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen esitutkinnan toimittaa poliisi taikka Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitoksen toimittamasta esitutkinnasta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/).

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

13.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 114 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

114 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Pääesikunta saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja turvallisuustietorekisteristä tietoja seuraaville viranomaisille, jos tiedot ovat tarpeen seuraavissa tehtävissä:

— —

2) Rajavartiolaitokselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää varten sekä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten sekä henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;

— —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 11.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Mika Kari sd (osittain)
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto